ELOGI DE JOSEP MARIA JOAN ROSA*

Joguines, jocs, museu dels joguets de Catalunya, són mots sinònims de Josep Maria Joan Rosa. Perquè l'aparellador figuerenc J. M. Joan Rosa (1940), és un col·leccionista singular, producte del seu interès i sensibilitat especial envers el món de tot allò que està relacionat amb el joc, des de la fantasia i el gaudi a la tècnica i fins i tot amb el seu rol sociocultural.

Des de la seva adolescència, aquest personatge dels quatre noms, Josep, Maria, Joan i Rosa, ha col·leccionat joguines, conjuntament amb Pilar Casademont, que després va ser i és la seva muller. És a dir, per contra del que sovint ha passat al llarg dels anys, el tàndem Joan-Casademont ha trencat aquella llegenda negra, que afecta principalment el gènere femení, fent-nos responsables de fer fonedissa una col·lecció un cop traspassat qui l'havia creada, atés el seu apreci escàs o nul malgrat molts anys de convivència. Josep M. Joan no ha estat un monjo o un apòstol del col·leccionisme, com d'altres grans protagonistes d'aquest fet rellevant al nostre país. Els Joan Casademont han estat i constitueixen, permeteu-m'ho dir, una societat dedicada de per vida al col·leccionisme, una família en pro del col·leccionisme que, a més, el 1982 convertí generosament la seva vocació en un museu a l'abast de tothom, tot recuperant l'edifici de l'Hotel París, al bell mig de la Rambla figuerenca, que el 1767 havia estat construït com a residència del baró de Terrades.

A catalunya només hi ha un museu consagrat exclusivament al joguet: el de Figueres, el primer de tot l'estat espanyol. És cert que hi ha col·leccions de joguines de moltes menes en altres museus: al Museu Frederic Marès de Barcelona, per exemple, comptem amb una sèrie d'autòmates, una col·lecció de nines vuitcentistes, soldadets de plom, teatrins, jocs de l'oca, i encara més coses; el més proper Museu del Cinema de Girona aplega tota mena d'enginys que corresponen als primers passos de la imatge en moviment, que tant embadalia els infants vuitcentistes i encara els d'avui; el Museu Romàntic de Sitges té una col·lecció de nines, que havien

* Membre corresponent per Figueres de la Reial Acadèmia Catalana de Belles Arts de Sant Jordi. Elogi llegit a Figueres el dia 15 de març del 2000.

estat propietat de Lola Anglada; el Museu Etnològic de Barcelona en conserva de diverses cultures de tot el món. El cert, doncs, és que el joguet és un objecte ben representat en els fons del nostre patrimoni, però en cap cas mai monogràficament com al Museu del Joguet de Figueres, inaugurat el 1990, patrocinat pels fabricants Payà, una marca de gran renom en aquest camp. A Europa se'n comptem uns 250, però en definitiva, ara com ara, el Museu del Joguet de Figueres pot considerar-se com un punt de referència fonamental per a tots els interessats en el tema, des de l'estudiós fins al simplement curiós o nostàlgic.

Les entitats són les persones. Aquesta afirmació que tots hem pogut constatar en moltes ocasions, en el cas del museu comentat és fa realitat un cop més. El museu del Joguet és allò que ha volgut que fos Josep M. Joan. Des de la seva inauguració el 1982, ha lluitat tenaçment pel seu creixement. El seu, és veritablement un «museu d'autor», i traspua, òbviament, aquell tarannà especial que tenen tots aquests tipus de museus que són productes de la voluntat i de l'entusiasme del seu creador.

Josep M. Joan, alhora, compleix amb tot allò que es demana un museu: la conservació, vetllant pel bon estat del patrimoni; l'estudi, ja que ha creat dins del mateix museu el Centre de Documentació i Recerca del joguet, amb un fons bibliogràfic i un arxiu d'imatges; la difusió, via que mitjançant nombroses exposicions li va permetre fer conèixer la seva col·lecció abans que esdevingués un museu, i no sols li féu assolir aquesta fita a nivell local, sinó que avui el museu és conengut arreu de Catalunya i molt més enllà.

A primer cop d'ull, però, el Museu dels joguets pot semblar poc acadèmic, excessivament lúdic. El qui fou president de la nostra Acadèmia durant vora trenta anys i fundador del Museu Frederic Marès, que duu el seu nom, i que féu del col·leccionisme un veritable apostolat, dedicà la seva vida llarguíssima a aplegar milers d'objectes, entre els quals un gran nombre de joguines, per tal que no es perdés la memòria d'unes formes de vida, d'uns costums, d'una societat, en definitiva. Des d'una òptica socioantropològica, Marès, com també Joan Rosa, ens ofereix la possibilitat de no perdre el fil que enllaça amb l'època dels nostres avis, besavis o rebesavis, permetent-nos analitzar i alhora fruir d'un passat a través de l'estudi d'aquests objectes, tan diversos com rics en connotacions de tota mena. Les joguines ens porten a la infantesa, sacsegen la nostra imaginació de vegades ja massa encarcarada, immobilista fins i tot, i ens permeten també l'anàlisis d'unes formes, d'unes tècniques, d'un materials subjectats als canvis que comporta el transcurs dels anys. Des del paper, la fusta i la llauna fins al plàstic, és possible fer un inventari de vora 9000 peces, que ens fan exclamar aquella frase de Josep Vicenç Foix –ja aplicada a aquesta col·lecció per altres autors–, de «m'exalta el nou i m'enamora el vell».

Avui la ciutat de Figueres pot enorgullir-se de comptar amb un pol d'atracció com és el Museu dels Joguets que, sumat al Museu Dalí i al Museu de l'Empordà, constitueixen els tres peus en què s'assenta la seva vida cultural, dinàmica i plural.

Figueres i els joguets són ja dos termes indissociables.

Ara que el museu, convertit en Fundació des del 1997 i recentment remodelat, sembla tenir un llarg camí per endavant, només m'agradaria fabular i pensar que si Joan Rosa és sinònim com deia a l'inici d'aquestes paraules, de joc i de joguina,

s'hauria d'acabar convertint en nino, titella o retallable, o com el professor Franz de Copenhague, ens podria donar la benvinguda des d'un balcó de l'Hotel París, més enllà d'atendren's darrera el taulell, com fins ara. Aleshores sí que hauria assolit la seva perfecta simbiosi amb el món que des de sempre l'ha acompanyat.

Josep M. Joan Rosa, enhorabona per formar part des d'ara de la nostra Acadèmia. Benvingut!!

PILAR VÉLEZ